

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

พระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ. ดร.สำเนียง เลื่อมใส

ผศ. ดร.สว่างบุญ วงศ์ฟ้าเลื่อน

ผู้ตรวจ

รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ดร.มนตรี ชีวธรรมพิพัฒน์

นายสุเวส อันตรวีรวงศ์

บรรณาธิการ

นางสาวสุชาดา วราหพันธ์

ป.ธ.๙ (นาคหลวง), พธ.บ. (พระพุทธศาสนา),
ศศ.ม. (ภาษาสันสกฤต), Ph.D. (Sanskrit)
ป.ธ.๕, พธ.บ. (บริหารการศึกษา),
พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), ปร.ด. (ปรัชญาและศาสนา)

ป.ธ.๙, พธ.บ. (ภาษาอังกฤษ), อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
ป.ธ.๗, พธ.บ. (ปรัชญา), อ.ม. (จริยศาสตร์ศึกษา), พธ.ด. (ปรัชญา)
ป.ธ.๔, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), M.A. (วรรณคดีพระพุทธศาสนา),
M.A. (ภาษาศาสตร์)

กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)

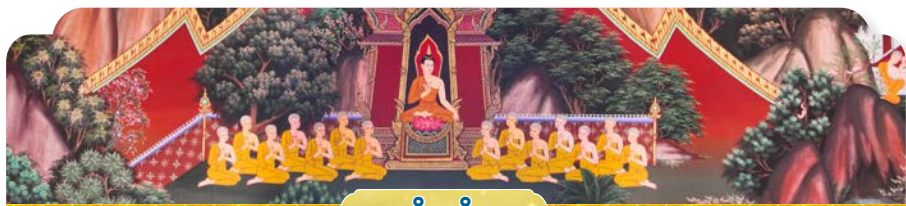
จัดทำโดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :
๖๕/๑๐๕ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐ ๒๕๔๔ ๕๔๔๔, ๐ ๒๕๔๔ ๕๕๕๕, ๐ ๒๕๖๑ ๔๕๔๐-๒
โทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๕๕๕๕, ๐ ๒๕๔๔ ๒๓๓๓

ฝ่ายวิชาการ :
๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐
โทร. ๐ ๒๕๕๕ ๔๔๔๔-๒๐, ๐ ๒๕๕๕ ๔๔๔๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๔๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗
พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN 978-616-07-2594-6
ราคา ๘๕ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ
ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **พระพุทธศาสนา ๑** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๗ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
๒. พุทธประวัติ ชาดก พุทธสาวก ศาสนิกชน และชาวพุทธตัวอย่าง
๓. หลักธรรมของพระพุทธศาสนา
๔. หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ
๕. การสวดมนต์ บริหารจิต และเจริญปัญญา
๖. ศาสนพิธีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา
๗. ศาสนสัมพันธ์

ทุกหน่วยการเรียนรู้มีการปรับปรุงเนื้อหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน ส่งเสริมผู้เรียนด้วยการปฏิบัติจริง (Active Learning) ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking) ในการมีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ท้ายหน่วยมีการจัดกิจกรรมโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) ให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันได้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งอำนวยความสะดวกต่อครูผู้สอนที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

โครงสร้างเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา ม. ๑

มาตรฐาน ส ๑.๑

รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อยุติทุกข์อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส ๑.๒

เข้าใจ ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

หน่วยการเรียนรู้	มฐ. ๑.๑											มฐ. ๑.๒				
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑	๒	๓	๔	๕
๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา	✓	✓														
๒. พุทธประวัติ ชาดก พุทธสาวก ศาสนิกชน และชาวพุทธตัวอย่าง			✓	✓												
๓. หลักธรรมของพระพุทธศาสนา					✓											
๔. หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ												✓	✓			
๕. การสวดมนต์ บริหารจิต และเจริญปัญญา					✓	✓										
๖. ศาสนพิธีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา															✓	✓
๗. ศาสนสัมพันธ์							✓	✓	✓	✓			✓			

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม **พระพุทธศาสนา** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เล่มนี้ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

● ทิวทัศน์

สิ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนควรรู้อะไร และคุณลักษณะที่พึงเกิดขึ้นตามเป้าหมายของหลักสูตร

● สารการเรียนรู้

ขอบข่ายเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ

● สรุปสาระสำคัญ

การสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย

● กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning และคำถามพัฒนากระบวนการคิด

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการฝึกให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และใช้คำถามพัฒนากระบวนการคิดทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้

● คำถามนำบทเรียน

คำถามกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นโดยใช้ภาพและคำถามปลายเปิดเพื่อให้เกิดวิเคราะห์ และหาคำตอบด้วยตนเอง

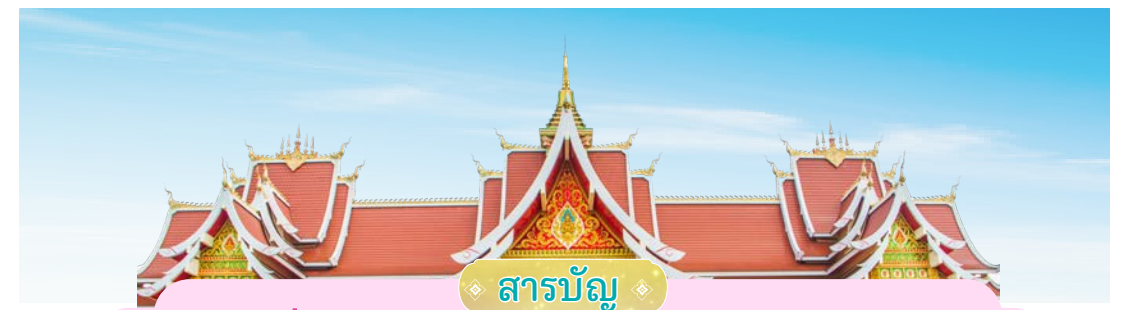
● สารเพิ่มเติม

สามารถใช้ QR Code เพื่อรับชมคลิปวิดีโอ

● โครงงานพระพุทธศาสนา

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ปัญหา

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

๑

- ๑ การสังคายนา ๒
 - ๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย ๗
 - ๓ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย ๑๐
 - ๔ ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา ๑๗
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning
- เรื่อง : พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ๑๘
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

พุทธประวัติ ชาดก พุทธสาวก ศาสนิกชน และชาวพุทธตัวอย่าง

๑๙

- ๑ สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ ๒๐
 - ๒ ชาดก ๒๖
 - ๓ ประวัติพุทธสาวกและศาสนิกชนตัวอย่าง ๓๐
 - ๔ ชาวพุทธตัวอย่าง ๓๙
- พุทธประวัติ ชาดก พุทธสาวก ศาสนิกชน และชาวพุทธตัวอย่าง ๔๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning
- เรื่อง : บุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ฉันจะยึดถือเป็นแบบอย่าง ๔๕
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๔๕

หน่วย
การเรียนรู้

๗

ลักษณะของพระพุทธศาสนา

๕๖

- ๑ พระรัตนตรัย ๕๗
- ๒ อริยสัจ ๔ ๕๑
- ๓ มงคลชีวิต ๖๔
- ๔ พุทธศาสนสุภาษิต ๖๗

❖ **ลักษณะของพระพุทธศาสนา** ๗๒

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning

เรื่อง : ลักษณะพระพุทธศาสนาและการแก้ไขปัญหาของนักเรียน ๗๓

❖ คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๗๓

หน่วย
การเรียนรู้

๘

หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ

๗๕

- ๑ การบำเพ็ญประโยชน์และการบำรุงรักษาวัด ๗๕
- ๒ วิถีชีวิตของพระภิกษุ ๗๗
- ๓ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระภิกษุสงฆ์ ๘๑
- ๔ การฟังพระพุทธรมณต์ ๘๔

❖ **หน้าที่และมารยาทชาวพุทธ** ๘๖

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning

เรื่อง : ชาวพุทธที่ดีควรเป็นอย่างไร ๘๗

❖ คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๘๗

หน่วย
การเรียนรู้

๙

การสวดมนต์ บริหารจิต และเจริญปัญญา

๘๘

- ๑ สวดมนต์แปลและแผ่เมตตา ๘๙
- ๒ การบริหารจิต ๙๕
- ๓ เจริญปัญญา (โยนิโสมนสิการ) ๙๘

❖ **การสวดมนต์ บริหารจิต และเจริญปัญญา** ๑๐๑

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning

เรื่อง : การคิดแบบโยนิโสมนสิการกับการใช้ชีวิต ๑๐๒

❖ คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๐๒

หน่วย
การเรียนรู้

๑๐

ศาสนพิธีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

๑๐๓

- ๑ ประวัติด้านสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๑๐๔
- ๒ ระเบียบและศาสนพิธี ๑๑๒
- ๓ การจัดโต๊ะหมู่บูชา ๑๑๕
- ๔ คำอาราธนาต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ๑๑๙

❖ **ศาสนพิธีและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา** ๑๒๓

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning

เรื่อง : การจัดพิธีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ๑๒๔

❖ คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๒๔

ศาสนสัมพันธ์

๑๒๕

- ๑ ความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ศาสนาอื่น ๑๒๖
- ๒ การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ๑๓๐
- ๓ การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อเพื่อนตามหลักพระพุทธศาสนา ๑๓๒
- ๔ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมการดำรงชีวิตแบบพอเพียง
และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ๑๓๖
- ๕ ตัวอย่างบุคคลด้านศาสนสัมพันธ์ ๑๓๘

❖ ศาสนสัมพันธ์ ๑๔๑

กิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning
เรื่อง : สสำรวจชุมชนของฉัน ๑๔๒

❖ คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๔๒

ตัวอย่างโครงงานพระพุทธศาสนา ๑๔๓

❖ บรรณานุกรม ๑๔๔

๑

ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ
และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

ส ๑.๑ (ม.๑/๑) อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย
(ม.๑/๒) วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย
รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว

แนวคิด

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทย
ส่วนใหญ่นับถือมาเป็นเวลานาน มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับ
คนไทยในฐานะเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งที่
ปรากฏทางวัตถุหรือเป็นรูปธรรม และปรากฏทางวิถีชีวิต
ความคิดของคนในชาติหรือเป็นนามธรรม ได้แวดล้อม
ครอบคลุมวิถีชีวิตคนไทยทุกระดับชั้น พระพุทธศาสนา
จึงเป็นทั้งมรดกและเอกลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย
การได้ศึกษาพระพุทธศาสนาจึงเท่ากับเป็นการศึกษา
ความเป็นชนชาติไทยและความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์
ของคนไทย ซึ่งจะเครื่องมือหรือข้อมูลพื้นฐานอย่างหนึ่ง
ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม ตลอดจนถึงประเทศชาติ
ให้มีความเจริญและความสุขสงบอย่างยั่งยืน

สาระการเรียนรู้

- ๑ การสังคายนา
- ๒ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย
- ๓ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

การสังคายนา

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามีอายุมากกว่า ๒,๕๐๐ ปี เพราะเหตุใดคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่เผยแผ่ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ จึงเหมือนกันและมีความถูกต้องแม่นยำ

แนวคิด

สังคายนา คือ การตรวจสอบหรือตรวจชำระความถูกต้องของคำสอนในพระพุทธศาสนา เริ่มทำครั้งแรกภายหลังพุทธปรินิพพาน ๓ เดือน และมีการทำเป็นระยะเรื่อยมา การทำสังคายนาครั้งสำคัญที่ยอมรับกันทั่วไปในพุทธศาสนานิกายเถรวาท มี ๕ ครั้ง

เป้าหมายประจำบท

เมื่อเรียนเรื่องนี้จบแล้ว นักเรียนจะมีความรู้ ความสามารถอธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทยได้ (๕ ๑.๑ ม.๑/๑)

การสังคายนา

สังคายนา หมายถึง การรวบรวม การตรวจสอบ การตรวจชำระ และการจัดหมวดหมู่ คำสอนของพระพุทธเจ้า มาจากคำว่า “ส” (สัง) แปลว่า พร้อมกัน ร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กับคำว่า “คายนา” แปลว่า การสวด การสาธยาย เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงได้ความหมายของสังคายนาว่า การสวดพร้อมกัน การมีความเห็นตรงกัน การสวดร่วมกัน

ลักษณะการทำสังคายนา คือ ที่ประชุมสงฆ์แต่งตั้งพระสงฆ์รูปหนึ่งเป็นประธานสงฆ์ ในการทำสังคายนา และแต่งตั้งพระสงฆ์ทำหน้าที่สอบถามปัญหาเกี่ยวกับพระธรรมวินัย (หรืออาจมอบหมายให้ประธานสงฆ์ทำหน้าที่นี้) และแต่งตั้งพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถรอบรู้พระธรรมวินัยเป็นผู้ตอบ ซึ่งอาจจะแต่งตั้งแยกเป็นพระสงฆ์ผู้ตอบปัญหาพระวินัยรูปหนึ่ง และผู้ตอบปัญหาพระธรรมรูปหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ที่ร่วมทำสังคายนา

◆ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดกัลยาณมิตรหลวง กรุงเทพมหานคร

ปจจา : พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นอย่างไร
วิธีสนทนา : เถรวาท “วาทะของพระเถระ”

(หมายถึง พระเถระผู้รักษาวินัย นับแต่การสังคายนา) พระพุทธศาสนาที่ถือสืบมาแต่ยุคแรกสุด ซึ่งถือตามหลักธรรมวินัยที่พระมหาเถระ ๕๐๐ รูป ได้ทำสังคายนาครั้งแรก)

ที่มา : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, ๒๕๕๑, หน้า ๑๒๒.

การทำสังคายนาคำสอนในพระพุทธศาสนาเถรวาท ครั้งสำคัญที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้

การทำสังคายนาครั้งที่ ๑

มูลเหตุ

ปรารภเรื่องพระสุภัททะ ผู้บวชเมื่อแก่ กล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย และปรารภความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา เหตุที่ต้องยกเอาเรื่องของพระสุภัททะมาเป็นเหตุเพราะว่าระหว่างทางที่พระมหากัสสปะเดินทางมาเคารพพระบรมศพของพระพุทธเจ้า พระสุภัททะได้กล่าวเป็นทำนองว่า

“พระพุทธเจ้าปรินิพพานเสียได้ก็ดีแล้ว ต่อไปใครอยากจะพูด อยากจะทำอะไร ก็ทำได้ พูดได้ โดยไม่ต้องมาคอยระแวงหรือเกรงกลัวว่าใครจะมาขัดขวาง หรือออกกฎระเบียบห้ามต่อไปพวกเราก็มีอิสระมากขึ้น อยากทำอะไรก็ทำ...”

เวลา

ภายหลังที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว ประมาณ ๓ เดือน ใช้เวลา ๗ เดือนจึงแล้วเสร็จ

ผู้สังคายนา

พระมหากัสสปะเป็นประธาน และเป็นผู้ชักถามเกี่ยวกับพระธรรม และพระวินัย พระอุบาลีเป็นผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับพระวินัย และพระอาณนทีเป็นผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับพระธรรม มีพระอรหันต์ผู้พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ๔ เข้าร่วมจำนวน ๕๐๐ รูป

สถานที่และผู้อุปถัมภ์

ถ้ำสัตตบรรณคูหา ข้างภูเขาเวภารบรรพต เมืองราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ มีพระเจ้าอชาตศัตรูเป็นองค์อุปถัมภ์

เป้าหมาย

เรียบเรียงพระวินัยและพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ตั้งมั่นได้ในอนาคต

การสังคายนาครั้งที่ ๒

- มูลเหตุ** ปรารภเรื่องภิกษุสงฆ์กลุ่มหนึ่ง ชื่อ “วัชชีบุตร” ประพฤติปฏิบัติย่อหย่อนพระธรรมวินัย โดยเฉพาะเรื่องวัตถุ ๑๐ ประการ
- เวลา** ประมาณพุทธศักราช ๑๐๐ ใช้เวลาทั้งสิ้น ๘ เดือนจึงแล้วเสร็จ
- ผู้สังคายนา** พระยศกาทันตทบุตร เป็นผู้ชักชวนภิกษุสงฆ์ร่วมกันทำสังคายนา พระธรรมวินัย มีพระเวทตะเป็นผู้ถาม และพระสัพพกามีเป็นผู้ตอบคำถาม มีพระอรหันต์ผู้พร้อมด้วยปฏิสัมภิทา ๔ เข้าร่วมจำนวน ๗๐๐ รูป
- สถานที่และผู้อุปถัมภ์** วาฬการาม เมืองไวสาลี หรือไพศาลี เมืองหลวงของแคว้นวัชชี มีพระเจ้ากาลาโศกราชเป็นองค์อุปถัมภ์
- เป้าหมาย** เพื่อรักษาคำสอนของพระพุทธศาสนาไว้และไม่ให้เกิดความแตกแยกทางความคิด

ความรู้เพิ่มเติม

❖ **วัตถุ ๑๐ ประการ** ได้แก่ ข้อปฏิบัติ ๑๐ ประการของภิกษุสงฆ์วัชชีบุตรที่เป็นเหตุปรารภให้มีการสังคายนาครั้งที่ ๒ คือ

๑. เกลือที่รับประเคนไว้ค้างคืนแล้วสามารถนำออกมาผสมอาหารฉันได้
๒. เจาแตกบ้ายเลียงเพียง ๒ นิ้ว ฉันอาหารได้
๓. ภิกษุฉันแล้ว ปรารภว่าจะเข้าละแวกบ้านเดิยวันนั้น ฉันอาหารไม่เป็นเดนได้
๔. ภิกษุในหลายอาวาสที่มีเขตแดนทำสังฆกรรม (สิมา) เดียวกันแยกกันทำอุโบสถได้
๕. ภิกษุยังมาไม่พร้อมกัน ทำสังฆกรรมไปพลาง ภิกษุที่มาทีหลังจึงขออนุมัติก็ได้
๖. จรรมนิยมโคอุบิฆาจารย์เคยประพฤติมาแล้ว ควรประพฤติตามอย่างนั้น
๗. น้ำนมสด แปรไปแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมสั้ม ภิกษุฉันแล้วตึมน้ำนมอย่างนั้นอันเป็นเดนได้
๘. สุราอย่างอ่อน ยังไม่เป็นน้ำเมา ภิกษุสามารถดื่มได้
๙. ผ้านิลินะ (ผ้ามองเง) ไม่มีชายก็ใช้ได้
๑๐. ทองและเงินเป็นของที่พระภิกษุควรรับได้

ที่มา : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, ๒๕๕๑, หน้า ๓๕๕-๓๖๐.

การสังคายนาครั้งที่ ๓

- มูลเหตุ** ปรารภเรื่องเดียรถีย์ คือ คนที่นับถือศาสนาอื่นปลอมบวช แล้วปฏิบัติตนสร้างความเสียหายแก่พระพุทธศาสนา ส่งผลต่อความเสื่อมศรัทธาของประชาชน
- เวลา** เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๓๔ (บางแห่งว่าพุทธศักราช ๒๓๕) ใช้เวลาทั้งสิ้น ๙ เดือนจึงสำเร็จ
- ผู้สังคายนา** พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ ปรารภถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า จะเป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาเสื่อมสูญ จึงได้ชักชวนภิกษุสงฆ์ทำสังคายนา พระธรรมวินัย มีพระอริยสงฆ์เข้าร่วมจำนวน ๑,๐๐๐ รูป
- สถานที่และผู้อุปถัมภ์** อโศการาม เมืองปาฏลีบุตร เมืองหลวงของแคว้นมคธ โดยมีพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นผู้อุปถัมภ์
- เป้าหมาย** เพื่อออกประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ รวม ๙ สาย สามารถจัดเดียรถีย์ที่ปลอมบวช และผลงานของพระสมณทูตทั้ง ๙ สาย ทำให้พระพุทธศาสนาเป็นที่รู้จักและยอมรับนับถือในดินแดนต่าง ๆ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

❖ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่าง ๆ ๙ สาย

การนำเสนอครั้งที่ ๖

⦿	⦿	วัตถุประสงค์	ปรารถนาเรื่องความดีของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
⦿	⦿	เวลา	พุทธศักราช ๒๓๖ ใช้เวลาทั้งสิ้น ๑๐ เดือนจึงสำเร็จ
⦿	⦿	ผู้ส่งคายน	พระมหินทเถระเป็นประธาน และเป็นผู้ถามเกี่ยวกับพระธรรมวินัย มีพระอริยธรรมาเป็นผู้ตอบคำถาม มีภิกษุสงฆ์เข้าร่วมจำนวนถึง ๖๘,๐๐๐ รูป
⦿	⦿	สถานที่และผู้อุปถัมภ์	อุปัชฌาย เมืองอนนทบุรี ประเทศลังกา ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ
⦿	⦿	เป้าหมาย	ความดีของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

การนำเสนอครั้งที่ ๗

⦿	⦿	วัตถุประสงค์	ปรารถนาเรื่องการจารึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อรักษา คำสอนให้ดำรงมั่นอยู่ได้นาน
⦿	⦿	เวลา	พุทธศักราช ๔๓๖ บางตำราว่าพุทธศักราช ๔๕๐ ใช้เวลานานถึง ๑ ปีจึงสำเร็จ
⦿	⦿	ผู้ส่งคายน	พระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ร่วมกันประชุมจัดทำสังคายนา แล้วบันทึก คำสอนลงในใบลาน
⦿	⦿	สถานที่และผู้อุปถัมภ์	อาโณกเถสถาน มลัชชนบทในลังกาทวีป ภายใต้การอุปถัมภ์ของพระเจ้าวิภูคามนโณภย
⦿	⦿	เป้าหมาย	มีการจดจารึก บันทึกคำสอนเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรก

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

- แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสม มอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปข้อมูลการสังคายนา ครั้งที่ ๑-๕ ที่นักเรียนได้ศึกษา นำมาสรุปในรูปแบบผังมโนทัศน์ (Mind Mapping) โดยมอบหมายให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบ การสังคายนาแต่ละ ๑ หัวข้อ นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทยได้อย่างไร เพราะเหตุใดใน พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยจึงมีลักษณะของการนับถือพระพุทธศาสนาที่ต่างกัน

แนวคิด

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การประกาศ การทำให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายออกไปในวงกว้าง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งพระโสณะและพระอุตตรเถระ สมณทูตสายที่ ๙ ของพระเจ้าอโศกมหาราช เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังดินแดนสุวรรณภูมิ

เป้าหมายประจำบท

เมื่อเรียนเรื่องนี้จบแล้ว นักเรียนจะมีความรู้ ความสามารถอธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทยได้

(ส ๑.๑ ม.๑/๑)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จไปแสดงปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์ที่อสิมมฤคทายวัน เมืองพาราณสี

ส่วนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาออกนอกชมพูทวีปครั้งแรกเกิดขึ้นภายหลังการสังคายนาครั้งที่ ๓ จากการส่งพระสมณทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช

❖ การแสดงปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์

สำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย นักวิชาการด้านศาสนาวิเคราะห์และแบ่งออกเป็น ๔ ยุค คือ

๑ ยุคเถรวาทแบบสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

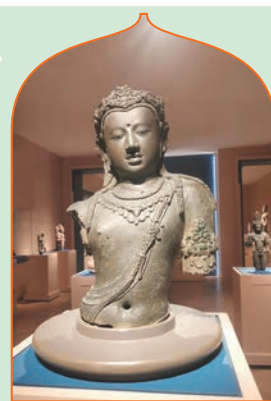
๑ ประมาณพุทธศักราช ๒๓๕ ยุคนี้ถือเป็นยุคเริ่มต้นของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาออกจากดินแดนชมพูทวีป ซึ่งเป็นผลมาจากการมองการณ์ไกลของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ต้องการเห็นพระพุทธศาสนาแผ่ไพศาลไปยังดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก โดยทรงแต่งตั้งพระเถระผู้มีความรู้ความสามารถแบ่งออกเป็น ๘ สาย ซึ่งพระโสณะและพระอุตระเป็น ๑ ใน ๘ สายที่เดินทางออกเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งสันนิษฐานกันว่าดินแดนที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนสุวรรณภูมิตั้งกล่าว โดยมีหลักฐานสำคัญ คือ ศิลาธรรมจักรกับกวางหมอบ พร้อมแท่นบูชาที่ถูกค้นพบในจังหวัดนครปฐม

◆ ศิลาธรรมจักรกับกวางหมอบ พร้อมแท่นบูชาเป็นสิ่งเคารพบูชาที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช

๒ ยุคพระพุทธศาสนาแบบมหายาน

๑ พระพุทธศาสนาแบบมหายานเผยแพร่เข้าสู่ดินแดนต่าง ๆ เมื่อราวพุทธศักราช ๖๒๐ ซึ่งเป็นผลจากการทำสังคายนาครั้งที่ ๔ ของฝ่ายมหายานที่เมืองชลันธร และเมื่อการทำสังคายนาเสร็จสิ้นลง มีการส่งพระสมณทูตออกประกาศเผยแผ่คำสอนไปยังดินแดนต่าง ๆ คล้าย ๆ กับสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช แต่เน้นในส่วนของประเทศที่ตั้งอยู่แถบเอเชียกลาง ประเทศไทยได้รับพระพุทธศาสนาแบบมหายานเมื่อราวพุทธศักราช ๑๓๐๐ ครั้งเมื่ออาณาจักรศรีวิชัยได้ขยายอาณาเขตครอบคลุมดินแดนทางตอนใต้ของประเทศไทย และเจริญรุ่งเรืองอยู่เป็นเวลานาน มีหลักฐานสำคัญ เช่น รูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร

◆ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ประติมากรรมสำริดศิลปะศรีวิชัย

๓ ยุคพระพุทธศาสนาแบบพุททาม

๑ พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพุททามเผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณพุทธศักราช ๑๖๐๐ เป็นผลสืบเนื่องมาจากพระเจ้าอโนรุธมหาราชแห่งประเทศพม่าทรงแผ่ขยายอาณาเขตลงมาครอบคลุมยังดินแดนทางตอนเหนือของประเทศไทยและเจริญรุ่งเรืองอยู่เป็นเวลานาน ทำให้คนไทยที่อยู่ทางเหนือได้ซึมซับและรับเอาลัทธิความเชื่อทางพระพุทธศาสนาตามแบบพุททามตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

◆ พุทธศิลป์สกุลพุททาม

๔ ยุคพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์

๑ พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณพุทธศักราช ๑๖๙๘ โดยเข้ามาครั้งแรกที่เมืองนครศรีธรรมราชและได้รับการยอมรับนับถือของประชาชนแถบนั้นเรื่อยมา จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการนับถือพระพุทธศาสนาของประชาชนคนไทยนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

◆ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ศาลาถนอมพระพุทธรูปศาสนาฝ่ายเถรวาทลังกาวงศ์

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

๑ แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสม มอบหมายให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยในยุคล้านนา สุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ และร่วมกันสรุปความหมายของคำว่า “เผยแพร่” นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลที่สืบค้น

๓

ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ต่อสังคมไทย

ในชีวิตประจำวันของนักเรียน
มีสิ่งใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

แนวคิด

ความสำคัญ คือ มีคุณค่า หรือมีความพิเศษมากกว่าธรรมดา ในความหมายนี้เน้นถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้สิ่งเหล่านั้นเกิดคุณค่า หรือมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เป้าหมายประจำบท

เมื่อเรียนเรื่องนี้จบแล้ว นักเรียนจะมีความรู้ความสามารถวิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาดนและครอบครัวได้

(ส ๑.๑ ม.๑/๒)

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ดินแดนประเทศไทย และเจริญมั่นคงมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้คำสอนในพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและสังคม ดังนี้

๑

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ
เป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ

ภายหลังพ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงสถาปนาเป็นอาณาจักรสุโขทัย และพระองค์ได้อาราธนาพระสงฆ์จากเมืองนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังราชอาณาจักรสุโขทัย ทรงทำนุบำรุงและส่งเสริมให้มีการศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างมาก ประชาชนเกิดศรัทธาเลื่อมใสหันมายอมรับนับถือพระพุทธศาสนา พร้อมกับที่พระองค์ทรงส่งพระสงฆ์จากเมืองสุโขทัยออกไปประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่าง ๆ ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชนสืบต่อกันมาตราบปัจจุบัน

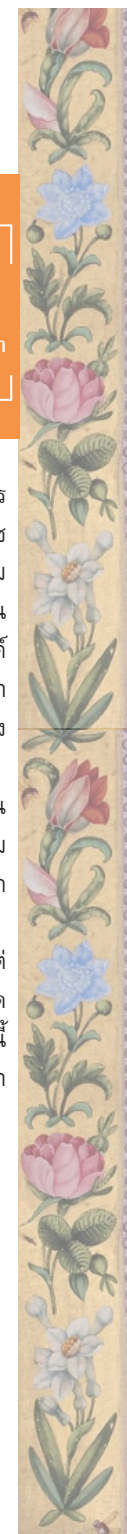
อิทธิพลคำสอนของพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมและฝังรากลึกลงในจิตใจและวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งเรื่องความประพฤติ วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนภาษาที่ใช้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมากที่สุด ความเป็นคนไทยและชาติไทยจึงแยกออกจากพระพุทธศาสนาไม่ได้ โดยนัยนี้จึงมีผู้กล่าวเป็นเชิงเปรียบเทียบให้เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาว่า **“ประวัติศาสตร์ของคนไทยก็คือ ประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา”**

คำถามจากภาพ
สะกิดใจ ?

ประเพณี
เวียนเทียน
เกี่ยวข้องกับ
พระพุทธศาสนา
อย่างไร

๒

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ
เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันหลัก
๑ ใน ๓ สถาบันหลักของประเทศไทย คือ

๑ สถาบัน
ชาติ

๒ สถาบัน
ศาสนา

๓ สถาบัน
พระมหากษัตริย์

พระพุทธศาสนาถือเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ
เป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ และมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา
ของสังคมไทย

สถาบันพุทธศาสนา มีวัดเป็นที่ตั้ง มีพระสงฆ์เป็นผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่ สามารถ
แยกความสำคัญออกเป็น ๔ ด้านหลัก ๆ คือ

๑ ด้านสังคม

วัดเป็นศูนย์กลางของ
ชุมชน เป็นศูนย์รวมและเป็นแหล่งพบปะของ
ผู้คนในชุมชน ทั้งระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง
และระหว่างหน่วยราชการกับชาวบ้าน เมื่อชาวบ้าน
มารวมกันไม่ว่าจะกรณีใด พระสงฆ์ก็จะใช้โอกาสนี้
อบรมเผยแผ่หลักคำสอนหรือข้อคิดในการดำเนิน
ชีวิตต่าง ๆ ให้

ด้านสังคม

ด้านศิลปวัฒนธรรม

ความสำคัญ
ของพระพุทธศาสนา
ต่อสังคมไทย

ด้านการศึกษา

ด้านจิตใจ

๒

ด้านการศึกษา ในอดีตวัดถือเป็นสถานการศึกษาที่สำคัญของสังคม โดยมีพระสงฆ์
เป็นผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ปัจจุบันแม้จะมีการย้ายโรงเรียนนอกนอกวัด แต่พระสงฆ์ก็ยัง
ทำหน้าที่ด้านนี้อยู่อย่างต่อเนื่องมิได้ขาด โดยเฉพาะการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

คำถามจากภาพ
สะกิดใจ?

สีของ
ธงชาติไทย
เป็นสัญลักษณ์
ของสถาบันใด

๓

ด้านศิลปวัฒนธรรม วัดถือเป็น

สถาบันหนึ่งที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
ให้คงอยู่ ทั้งประเพณีประติมากรรม จิตรกรรม
ตลอดถึงศิลปกรรมทางด้านสถาปัตยกรรม
ที่สื่อออกมาในรูปของโบสถ์ วิหาร เจดีย์ และ
ศาสนสถาน ตลอดจนประเพณีต่าง ๆ ล้วนแต่
สะท้อนถึงอิทธิพลของพระพุทธศาสนา
ที่มีต่อความเลื่อมใสศรัทธาทั้งของผู้ทำและ
ผู้มีส่วนร่วมทั้งสิ้น

๔ ด้านจิตใจ

พระพุทธศาสนามีอิทธิพล
ต่อลักษณะอุปนิสัยของคนไทย เช่น โอบอ้อมอารี
ยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจเฟื่อแผ่ รักสงบ อ่อนน้อมถ่อมตน
มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มี
พระคุณ ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จนกล่าวได้ว่า
คำสอนในพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นเลือดเนื้อ
ของคนไทย

หน้าที่สำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย คือ การทำหน้าที่ฝึกฝน
ฝึกหัดบริหารกาย-วาจา-ใจ ของคนไทยบนพื้นฐานคำสอนที่ส่งเสริมให้คนไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตน
จนได้รับการกล่าวขานว่า คนไทยเป็นคนใจดี ใจบุญ โอบอ้อมอารี เป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส
จนได้รับสมญานามว่า “สยามเมืองยิ้ม”

๓ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ เป็นสภาพแวดล้อมที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย

สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพหรือสิ่งที่อยู่รอบตัวเราที่สามารถสัมผัส ชิม ชับ และรับรู้ รับทราบได้ สภาพแวดล้อมของสังคมไทยล้วนได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑ วัด เป็นสภาพแวดล้อมที่ครอบคลุมสังคมไทย ในอดีตตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมาจนถึงชาวบ้านทั่วไป ได้บวชเรียนศึกษาพระธรรมจากวัด ในปัจจุบันวัดก็ยังถือเป็น ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน เช่น การฟังธรรม ในวันพระ การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่าง ๆ

๒ ศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา จะพบได้ทั่วไป เช่น พระพุทธรูป สถูป ปูนปั้นสถาน ปูนปั้น จิตรกรรม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

๓ ประเพณีและการละเล่นต่าง ๆ เช่น ประเพณี ก่อกองทราย การละเล่นผีตาโขน ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา การเล่นหนังใหญ่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชาดกทางพระพุทธศาสนา รวมถึงประเพณี ทั่วไป การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีงานศพ

๔ ภาษาและวรรณคดีไทย ภาษาไทยส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจากภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษา ทางพระพุทธศาสนา บทสวดมนต์และวรรณคดีของไทย ส่วนใหญ่สอนเรื่องบาป บุญ คุณโทษ กฎแห่งกรรม ล้วนมี รากฐานแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

๔ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะ เป็นการพัฒนาตนและครอบครัว

พระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและสามารถฝึกได้ทุกคน และเมื่อฝึกตนได้ในระดับสูงสุดจะยกระดับตนเองสู่ความเป็นอริยบุคคล ผลของการฝึกฝนตนได้สมบูรณ์จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลกต่อไป

หลักคำสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการพัฒนาตน คือ ภาวนา ๔ ได้แก่ การฝึกอบรม การพัฒนา การทำสิ่งดีงามให้เจริญขึ้นซึ่งเป็นหลักที่ใช้พัฒนา ตนเอง มีอยู่ ๔ ประการด้วยกัน คือ

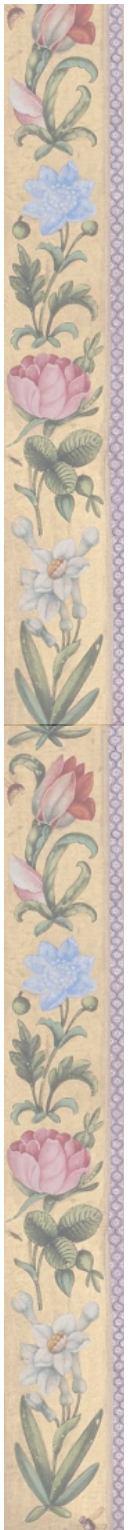
๑ กายภาวนา ได้แก่ การพัฒนากาย การฝึกฝนตนเองด้านร่างกาย นอกจากการพัฒนาให้ร่างกายเติบโตตามวัยแล้ว ยังหมายรวมถึงเรื่องฝึกตนให้รู้จัก ปฏิบัติตนเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับสิ่งทั้งหลายภายนอกด้วยดีในทางที่เป็นคุณส่งเสริมให้ กุศลธรรมงอกงามในตน

๒ สีลภาวนา ได้แก่ การพัฒนาความประพฤติฝึกอบรมตนให้ตั้งอยู่ใน ระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อนเสียหายทั้งแก่ตนเองและสังคม รวมถึงฝึกฝนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน

๓ จิตตภาวนา ได้แก่ การพัฒนาฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีฉันทะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทน เสียสละ มีสมาธิ สดชื่นเบิกบาน เป็นสุขและผ่องใส

๔ ปัญญาภาวนา ได้แก่ การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้ สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามความเป็นจริง สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระบริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ และสามารถ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

๑๖

หลักธรรมในการพัฒนาครอบครัว

พระพุทธศาสนากล่าวถึงหลักธรรมในการพัฒนาครอบครัว คือ **กุลจักรวัฏฐิติธรรม** หมายถึง ธรรมสำหรับความดำรงมั่นของตระกูลหรือธรรมที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน มีอยู่ ๔ ประการ คือ

คุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ถือเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างความมั่นคง ความเป็นปึกแผ่น ทั้งในเรื่องฐานะความเป็นอยู่ และความสงบสันติสุขภายในครอบครัว จึงเป็นหลักธรรม ที่สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องใส่ใจและนำไปปฏิบัติ

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความเหมาะสม มอบหมายให้นักเรียนสืบค้นสิ่งที่สะท้อนความสำคัญของ พระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย กลุ่มละ ๑ หัวข้อ (ไม่ซ้ำกัน) โดยให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ และจัดทำเป็นงานนำเสนอ ซึ่งนักเรียนจะต้องอธิบายให้ได้ว่า สิ่งที่นักเรียน นำเสนอนั้นสะท้อนความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในหัวข้อนั้น ๆ อย่างไร

๑๗

ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

การสังคายนา

สังคายนา คือ การตรวจสอบหรือตรวจชำระความถูกต้องของคำสอน ในพระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงรักษาคำสอนดั้งเดิมให้คงอยู่

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การประกาศ การทำให้พระพุทธศาสนา แพร่ขยายออกไปในวงกว้าง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้น ครั้งพระโสณะและพระอุตตระ สมณทูตสายที่ ๔ ของพระเจ้าอโศกมหาราช เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนสุวรรณภูมิ

ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทย

พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่เน้นแบบองค์รวม โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเองให้ดีพร้อมสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ เมื่อพัฒนาดน ให้พร้อมแล้วก็ขยายขอบเขตสู่สังคมรอบข้าง ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน สังคม จนไปถึง ประเทศชาติต่อไป

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

Active Learning

เรื่อง : พระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ

ขั้นตอนที่ ๑

กำหนดและเลือกหัวข้อ

- นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความเหมาะสม เลือกประเทศในประเทศสมาชิกที่อยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิที่นักเรียนสนใจ กลุ่มละ ๑ ประเทศ

ขั้นตอนที่ ๒

การวางแผน

- นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่ควรศึกษาค้นคว้า แหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการนำเสนอ หน้าที่ได้รับขอบของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นตอนที่ ๓

การปฏิบัติงาน

- นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำข้อมูลเพื่อนำเสนอตามที่ได้วางแผนไว้

ขั้นตอนที่ ๔

การนำเสนอและประเมินผล

- นักเรียนนำเสนอข้อมูลตามที่สมาชิกกลุ่มได้วางแผนไว้ที่ป้ายนิเทศ
- นักเรียนกลุ่มอื่นศึกษาข้อมูลแบบเวียนฐานความรู้จากป้ายนิเทศ
- ดำเนินการประเมินผลโดยกลุ่มของตนเอง เพื่อนในชั้นเรียน และครู จากนั้นร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ

คำถามพัฒนาทักษะการคิด

- จากการศึกษาการทำสังคายนาทิ้ง ๕ ครั้ง นักเรียนคิดว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการสังคายนามีอะไรบ้าง และผลของการสังคายนาคืออะไร
- เพราะเหตุใดประชาชนที่อยู่ในดินแดนประเทศไทยจึงมีวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
- นักเรียนคิดว่าตามหลักการพัฒนาดนเองในพระพุทธศาสนา ในคำสอนเรื่อง ภาวนา ๔ นั้น องค์ประกอบในข้อใดมีความสำคัญที่สุด เพราะเหตุใด
- ในสังคมที่ทุกคนปฏิบัติตนด้วยความเคารพ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน รู้จักหน้าที่ นักเรียนคิดว่าส่งผลอย่างไรต่อสังคมนั้น

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

พุทธประวัติ ชาดก พุทธสาวก ศาสนิกชน และชาวพุทธตัวอย่าง

มาตรฐาน ส ๑.๑ รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

ส ๑.๑ (ม.๑/๓) วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติ จนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด (ม.๑/๔) วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด

แนวคิด

พุทธประวัติ ชาดก ประวัติพุทธสาวก ศาสนิกชนตัวอย่าง และชาวพุทธตัวอย่าง เป็นการศึกษาถึงการทำหน้าที่ของชาวพุทธ ในด้านการศึกษา การปฏิบัติ การยกย่อง และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีตเพื่อนำมาเป็นบทเรียนในการทำหน้าที่ของชาวพุทธปัจจุบัน รวมถึงเป็นข้อคิดและเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิต

สาระการเรียนรู้

- สรุปและวิเคราะห์พุทธประวัติ
- ชาดก
- ประวัติพุทธสาวกและศาสนิกชนตัวอย่าง
- ชาวพุทธตัวอย่าง